

DEMOCRATIAETH MASNACH YNG NGHYMRU

Sut y gallai cytundebau masnach ôl-Brexit danseilio bwyd, gwasanaeth iechyd a phwerau datganoledig Cymru, a sut i wneud yn siŵr nad ydynt yn gwneud hynny

Menter newydd yw Fforwm Cyfiawnder Masnach Cymru, sy'n gweithio i sicrhau bod cytundebau masnach yn cael eu llunio mewn ffordd dryloyw a democrataidd, a'u bod o fudd i'r rhan fwyaf o bobl a'r amgylchedd. Rydym yn gwrthwynebu cytundebau masnach sy'n peryglu ein hawliau, ein hamgylchedd a'n democratiaeth.

Crynodeb o'r rhagwybodaeth hon

- Mae cytundebau masnach modern yn mynd ymhell y tu hwnt i dariffau. Gallant effeithio ar ein safonau bwyd, ein gwasanaethau cyhoeddus, ein hamgylchedd a'n gallu democrataidd i reoleiddio busnesau mawr.
- Gallai cytundebau masnach ôl-Brexit, os na chânt eu cyd-drafod yn ddemocrataidd, gael effaith negyddol dwys ar Gymru - gan danseilio ffermwyr, y GIG, addysg, diwylliant, yr amgylchedd a llywodraeth leol.
- Mae'r UDA yn mynnu cael mynediad i'r farchnad ym Mhrydain ar gyfer 'cyw iâr clorin', cig wedi'i fwydo â hormonau, a llai o amddiffyniad ar gyfer cynhyrchion lleol fel Halen Môn a chig oen Cymreig. Mae hefyd yn debygol o fynnu system 'llys corfforaethol' lle gallai Cymru gael ei herlyn, mewn llysoedd cyfrinachol arbennig, gan gorfforaethau rhyngwladol sydd â'u pencadlys yn yr UD.
- Gallai cytundebau masnach danseilio pwerau datganoledig Cymru. Gallai llacio'r rheolau sy'n perthyn i wasanaethau cyhoeddus fel y GIG, pris uwch am feddyginiaethau, neu fewnforio bwyd o safon isel, fod yn rhan o gytundebau masnach a drefnir heb ganiatâd Llywodraeth na Chynulliad Cymru.
- Mewn gwirionedd, nid yw deddfwriaeth sy'n cael ei thrafod yn San Steffan - y Bil Masnach - yn rhoi unrhyw hawl i'r cyhoedd, Aelodau Seneddol, Llywodraeth Cymru na'r Cynulliad i chwarae unrhyw rôl ystyrlon mewn polisi masnach. Er nad yw'r Bil hwn ond yn ymdrin â 'chytundebau trosiannol' mae'n gosod cynsail peryglus ac mae'n enghraifft o ddiffyg democratiaeth enfawr y mae'n rhaid ei herio.
- Mae llywodraeth Prydain eisoes yn cynnal trafodaethau masnach cyfrinachol ôl-Brexit gydag amryw o wledydd, gan gynnwys yr Unol Daleithiau, Saudi Arabia a Thwrci.
- Oni bai bod y Bil Masnach yn cael ei ddiwygio er mwyn rhoi cyfle i Gymru gael llais mewn cytundebau masnach, rydym yn annog Llywodraeth Cymru i wrthod rhoi cydsyniad i'r bil hwn.

Mae cytundebau masnach modern yn effeithio arnom ni i gyd!

Mae llawer o bobl yn credu bod cytundebau masnach yn ymwneud â lleihau tariffau (y tollau sy'n daladwy gan allforwyr pan fyddant yn gwerthu eu cynhyrchion mewn farchnad

dramor). Ond mae cytundebau masnach modern yn mynd ymhell y tu hwnt i dariffau. Yn arbennig, maent yn edrych ar bob math o reoleiddio, o safonau bwyd i'r ffordd yr ydym yn rhedeg gwasanaethau cyhoeddus, o reoleiddio ariannol i amddiffyn hawliau gweithwyr. Yn gyffredinol, mae cytundebau masnach yn ceisio 'cysoni' rheoliadau - fel arfer rhai is - er mwyn gwneud bywyd yn haws i fusnesau mawr fuddsoddi a masnachu ledled y byd.

Y broblem â hyn yw bod ein rheoliadau'n bwysig - maent yn bodoli oherwydd bod pobl wedi penderfynu'n ddemocrataidd eu bod am gael lefel benodol o ddiogelwch bwyd neu safonau amgylcheddol, a'u bod am gael gofal iechyd ac addysg o safon uchel. Ni ddylai cytundeb masnach fod yn gallu diystyru'r penderfyniadau democrataidd hyn.

Roedd y Bartneriaeth Fasnach a Buddsoddiad Traws-Iwerydd (TTIP) yn gytundeb masnachol enfawr a fwriadwyd rhwng yr Undeb Ewropeaidd a'r Unol Daleithiau. Ond nid oedd y rhan fwyaf o'r cytundeb yn ymwneud â 'masnach' fel mae'r rhan fwyaf o bobl yn feddwl amdano. Yn hytrach, roedd yn ymwneud â gwarchod 'hawliau' honedig busnesau mawr, a hynny ar draul hawliau democrataidd dinasyddion yn Ewrop a'r Unol Daleithiau. Drwy bŵer y bobl - ymgyrchu a gwrthdystio - fe lwyddom i drechu TTIP. Ni chafodd y cytundeb erioed ei gwblhau na'i lofnodi.

Ond ar ôl Brexit, mae llywodraeth Prydain am lofnodi ei chytundebau masnach ei hun, y tu allan i'r UE. Fel pŵer llai, rydym yn ofni y bydd yr Arlywydd Trump yn mynnu hyd yn oed mwy o gonsesiynau gan Brydain. Gallem fod yn wynebu fersiwn llawer mwy grymus o TTIP. Os ydym am osgoi hyn, mae angen i ni ddechrau ymgyrchu nawr.

Beth fyddai cytundeb masnach rhwng y DU ac UDA yn ei olygu i Gymru?

Nid oes gan Lywodraeth Cymru bŵer dros bolisi masnach - ar hyn o bryd, mater i San Steffan yw hynny. Ond oherwydd bod cytundebau masnach mor enfawr ac eang, mae'n debygol iawn y byddant yn gwrthdaro â meysydd polisi a bywyd cyhoeddus sydd wedi'u datganoli i Lywodraeth Cymru. Beth fyddai hynny'n ei olygu yn ymarferol? Rydym eisoes yn gwybod rhywfaint o'r hyn y bydd yr Unol Daleithiau yn mynnu ei gael o gytundeb masnach rhwng yr UD a'r DU, oherwydd gwyddom beth oedd llywodraeth yr UD yn gofyn amdano yn TTIP. Hefyd yr hyn y maent yn mynnu ei gael mewn cytundebau masnach eraill, a'r hyn y maent yn ei ddweud yn agored nad ydynt yn ei hoffi am reoliadau Ewropeaidd.

Dyma rai o agweddau agenda llywodraeth yr UD sy'n peri'r pryder mwyaf:

Safonau bwyd. Mae gan yr Unol Daleithiau safonau bwyd cryn lawer is na ni. Yn aml, cedwir anifeiliaid mewn 'ffermydd ffatri' ar raddfa ddiwydiannol, gyda safonau lles isel. Caiff gwartheg eu cadw dan amodau cyfyng, byth yn gweld y byd tu allan a bwyta grawn yn hytrach na glaswellt. Dan amodau o'r fath, rhoddir llawer o wrthfotigau, steroidau a hormonau i'r anifeiliaid, er mwyn iddynt dyfu'n gyflymach ac oherwydd dosio rheolaidd yw'r unig ffordd i atal clefydau dan amodau o'r fath. Gall rhai o'r triniaethau hyn achosi'r broses o

ryddhau cemegau sy'n amharu ar endocrin i'r amgylchedd, gan arwain at effeithiau negyddol ar anifeiliaid y tu hwnt i'r fferm. Er mwyn mynd i'r afael â'r problemau a achosir gan y safonau lles is, ac wrth i gig gael ei baratoi ar gyfer y farchnad, caiff dofednod yn aml eu golchi mewn clorin i gael gwared â bacteria ('cyw iâr clorin'). Mae llawer mwy o fwyd wedi'i addasu'n enetig yn cael ei dyfu a'i werthu yn yr Unol Daleithiau. Mae cynydau'n aml yn cael eu gwerthu gyda lefelau uwch o weddillion plaladdwyr cemegol, a gwerthir llaeth sydd â mwy o gelloedd gwaed gwyn (sy'n golygu, i bob diben, bod mwy o fadredd yn eich llaeth).

Gwaherddir yr arferion hyn yn yr UE oherwydd eu bod yn ddrwg i anifeiliaid, yn ddrwg i ddefnyddwyr neu'n ddrwg i ffermwyr. Mae rhai, fel yr Ysgrifennydd Masnach Liam Fox, yn dadlau mai lle cwsmeriaid yw dewis pa fath o fwyd y maent am ei fwyta. Ond mae hon yn ddadl anniffuant, gan fod yr Unol Daleithiau hefyd yn gofyn am lai o labelu bwyd, felly byddai'n fwy anodd gwybod beth rydym yn ei brynu. Yn fwy na hynny, byddai'n amhosibl i ffermwyr y wlad hon gystadlu â nwyddau'n cael eu cynhyrchu i safon is (ac felly'n rhatach) yn cael eu mewnfurio o'r Unol Daleithiau. Byddai'r dewis sy'n eu hwynebu yn amlwg: naill ai'n mynd allan o fusnes neu alw am safonau bwyd is gan lywodraeth y DU.

Mae swyddogion masnach yr Unol Daleithiau yn aml yn disgrifio camau polisi cyhoeddus, sy'n ceisio annog diet iachach, fel rhwystrau masnachol - er enghraifft, gosod isafswm pris ar uned o alcohol, labelu gwerth maeth neu dreth ar siwgr.¹

Mae'r UD hefyd yn gwrthwynebu'r defnydd o 'ddynodwyr daearyddol' i ddynodi bwydydd arbennig, lleol a gynhyrchir gan ddilyn dulliau traddodiadol. Byddai hyn yn fygythiad i statws amryw o gynhyrchion Cymreig o safon uchel gan gynnwys caws Caerffili, cregyn gleision Conwy, ham Caerfyrddin, seidr traddodiadol Cymreig, Halen Môn a chig oen Cymreig.

Mae'r Unol Daleithiau wedi dweud dro ar ôl tro wrth y DU, oni fydd yn fodlon derbyn safonau bwyd yr Unol Daleithiau, ni fydd unrhyw gytundeb masnachol. Ond byddai cytundeb o'r fath yn drychinebus i ffermwyr ac o ran ansawdd bwyd.

Y GIG a gwasanaethau cyhoeddus Mae system iechyd yr Unol Daleithiau yn hynod o ddrud, ac mae'n prisio llawer o ddinasyddion allan o ofal iechyd hanfodol. Mae'r UDA hefyd yn gartref i gorfforaethau gofal iechyd preifat enfawr. Mewn unrhyw gytundeb masnachol gyda'r DU, bydd y cwmnïau hyn yn mynnu'r hawl i wneud cais am rannau o'r GIG sydd wedi'u contractio allan. Rydym yn ofni y byddai hyn yn gam pellach tuag at breifateiddio'r GIG yn gyfangwbl, yn enwedig pe bai system llysoedd corfforaethol (gweler isod) yn caniatáu i'r corfforaethau hyn erlyn llywodraeth yn y dyfodol am ddiddymu'r model preifateiddio rhannol. Yn ychwanegol i hynny, mae llawer o gytundebau masnach modern yn ymgorffori mecanweithiau, sy'n cael yr effaith o gloi i mewn a chynyddu'r lefelau o

¹ Cynrychiolydd Swyddfa Fasnach yr Unol Daleithiau, *Amcangyfrif masnachol cenedlaethol ar rwystrau masnach dramor*. 2018, <https://ustr.gov/sites/default/files/files/Press/Reports/2018%20National%20Trade%20Estimate%20Report.pdf>

ddadreoleiddio mewn sector gwasanaeth penodol, rhywbeth y gallai'r UD alw amdano ar gyfer y GIG.

Mae UDA hefyd yn enwog am fynnu'r lefelau llymaf posibl o ran diogelu 'eiddo deallusol' mewn cytundebau masnach. Yn bwysicaf oll, mae hyn yn cynnwys amddiffyniad monopoli ar gyfer meddyginiaethau a thriniaethau meddygol. Mae hyn yn dda i gorfforaethau fferyllol mawr, ond nid i gleifion, gan ei fod yn golygu y gall corfforaethau sy'n datblygu cyffuriau gynnal monopoli dros gyffuriau am gyfnod hwy. Mae'r UD yn dadlau fwyfwy am amddiffyniad a fydd yn ei gwneud yn haws i adnewyddu patentau ar gyffuriau (trefniant 'bytholwyrdd'), i ddatblygu patentau ar agweddau o ofal iechyd na ellir ei wneud ar hyn o bryd, i ddileu cyfyngiadau ar hysbysebu cyffuriau patent, ac i atal gosod prisiau.

Byddai rhai o'r darpariaethau hyn yn sicr o gynyddu pris meddyginiaethau yn y DU, sydd ar hyn o bryd yn llawer is na phrisiau'r Unol Daleithiau. Mae pris cynyddol cyffuriau eisoes yn straen enfawr ar gyllidebau'r GIG. Gallai cytundeb masnach â'r Unol Daleithiau gynyddu bwlch ariannol y GIG yn sylweddol - neu adael cleifion heb lawer o gyffuriau effeithiol.

Gallai'r hyn sy'n wir yn achos gofal iechyd hefyd fod yn wir ym meysydd addysg, ynni, rheilffyrdd neu wasanaethau cyhoeddus eraill.

Cemegau Mae llywodraeth yr UD yn gwrthwynebu rheoliadau cemegol yr UE, a elwir yn REACH, sy'n ystyried llawer mwy o gemegau yn anniwel na system yr Unol Daleithiau. Mae hyn yn rhannol oherwydd bod yr UE yn defnyddio'r 'egwyddor ragofalus' sy'n golygu bod rhaid i gynhyrchion gael eu profi'n ddiogel cyn y gellir eu gwerthu. Mae UDA, ar y llaw arall, yn mynnu bod rheoleiddwyr yn cael prawf o niwed cyn i gemegyn gael ei dynnu oddi ar y farchnad. Mae hyn yn golygu, er enghraifft, bod lliwiau bwyd sydd wedi cael eu gwahardd yn y DU oherwydd eu bod yn niweidiol i blant, yn dal i gael eu defnyddio'n eang yn yr Unol Daleithiau.

Mewn cytundeb masnach â'r Unol Daleithiau, byddai'r UD eisieu rhoi terfyn ar ein defnydd o'r egwyddor ragofalus. Byddai hyn yn golygu cynhyrchion llai diogel ar ein silffoedd. Gallai hefyd effeithio ar swyddi yng Nghymru, lle mae rhai cemegau'n cael eu cynhyrchu. Os yw gwneuthurwyr yn peidio â chynhyrchu i safonau'r UE, byddant yn colli marchnadoedd yn Ewrop. Os ydynt yn parhau i gynhyrchu i safonau'r UE, gallent wynebu cael eu tanbrisio gan gynhyrchion a wnaed i safonau'r Unol Daleithiau.

Diwylliant ac iaith Mae'r Unol Daleithiau wedi gwthio am bennod glyweledol mewn cytundebau masnach Ewropeaidd, sy'n ei gwneud yn fwy anodd cefnogi sinema, cerddoriaeth, a sianeli adloniant ar-lein lleol. Yn TTIP, roedd Ffrainc yn gwrthwynebu hyn, gan eu bod yn gofidio y byddai mynediad dirwysr sianeli adloniant yr Unol Daleithiau i farchnadoedd yr Undeb Ewropeaidd yn tansilio diwydiant sinema Ffrainc, ac i ryw raddau adloniant yn yr iaith Ffrangeg. Os bydd yr Unol Daleithiau yn pwysu am bennod o'r fath

mewn cytundeb â'r DU, gallai hyn gael effaith fawr ar ein gallu i gefnogi'r diwydiant adloniant, gan gynnwys adloniant yn y Gymraeg.

Llysoedd corfforaethol Un o elfennau mwyaf dadleuol cytundeb TTIP oedd cynnwys mecanwaith ar gyfer Datrys Anghydfod rhwng Gwledydd sy'n Fuddsoddwyr (ISDS), sef yr hyn rydym yn ei alw'n llysoedd corfforaethol. Mae'r mecanweithiau hyn yn caniatáu i gorfforaethau tramor (yn yr achos hwn, busnesau mawr yr Unol Daleithiau a buddsoddwyr cyfoethog) i erlyn llywodraethau am ymddygiad y maen nhw'n credu sy'n 'annheg'.

Mae ISDS wedi'i gynnwys mewn nifer fawr o gytundebau buddsoddi ledled y byd. O'r cytundebau hyn, gwyddom mai eu diffiniad nhw o 'annhegwch' yn y bon, yw unrhyw beth sy'n effeithio ar elw'r gorfforaeth (neu hyd yn oed yr elw maent yn ei ddisgwyl yn y dyfodol). Mae achosion o wledydd yn cael eu herlyn yn y llysoedd hyn oherwydd iddynt: gynyddu'r isafswm cyflog ar gyfer gweithwyr sector cyhoeddus; ail-wladoli rhan o'u system yswiriant gofal iechyd; mabwysiadu polisi o werthu sigarêts mewn pecynnau plaen neu i gynyddu maint rhybuddion iechyd ar becynnau sigarêts. Hefyd mewn achosion lle mae gwledydd wedi gwrthod agor pyllau neu chwareli oherwydd gwrthwynebiad y cyhoedd neu oherwydd y byddent yn cael effaith negyddol ar yr amgylchedd; ymgais i wahardd cemegau peryglus mewn petrol; neu godi treth ar fwydydd afiach.

Mae'n bosib dychmygu cwmnïau'n dwyn achosion yn erbyn y llywodraeth yn sgil pob math o bolisiau cymdeithasol neu amgylcheddol cadarnhaol. Hyd yn oed os yw'r llywodraeth yn ennill, mae'r achosion llys yn ddrud iawn. Yn fwy na hynny, ni fyddai llywodraeth Cymru yn gallu amddiffyn ei hun pe bai'n cael ei herio ar un o'i bolisiau. Yn hytrach byddai'n cael ei amddiffyn gan lywodraeth San Steffan, ond mae'n debygol mai llywodraeth Cymru fyddai'n wynebu cost yr achos llys pe bai'n colli.

Pwerau datganoledig O'r enghreifftiau hyn o effaith cytundebau masnach ar bolisi cyhoeddus, *mae'n amlwg y byddai llawer o agweddau ar bolisi datganoledig yn cael eu heffeithio gan gytundeb masnach rhwng yr Unol Daleithiau a'r DU. Oni bai bod gan Gymru lais mewn cyd-drafod a llunio cytundebau masnach, bydd yn rhy hawdd i lywodraeth Prydain danseilio pwerau datganoledig Cymru.*

O'r herwydd, ac o ystyried bod y Prif Weinidog Theresa May yn honni bod pedair gwlad y DU yn "bartneriaid cyfartal", credwn ei bod yn hanfodol i gynrychiolwyr etholedig llywodraeth Cymru chwarae rôl ystyrlon mewn craffu ar gytundebau masnach ryngwladol ac yna eu cadarnhau.

Y Bil Masnach

Cyflwynwyd y Bil Masnach i Senedd San Steffan ym mis Tachwedd 2017. Er bod llywodraeth y DU wedi addo y byddai'r bil hwn yn sefydlu'r holl fframwaith deddfwriaethol angenrheidiol

i Brydain ddatblygu polisi masnach annibynnol ar ôl Brexit², mewn gwirionedd nid yw'r bil yn gwneud unrhyw beth o'r fath. Mater o bryder arbennig yw'r ffaith nad yw'r bil yn cynnwys unrhyw ddarpariaethau ar gyfer goruchwyliaeth ddemocrataidd o bolisi masnach. Mewn gwirionedd, mae'n lleihau'r pwerau cyfyngedig iawn sydd gan senedd San Steffan ar hyn o bryd i graffu ar gytundebau masnach, ac nid yw'n trosglwyddo'r pwerau sydd gan Senedd yr UE i San Steffan. Nid yw chwaith yn cynnwys unrhyw ddarpariaethau ar gyfer caniatáu unrhyw graffu gan Lywodraeth Cymru na'r Cynulliad. O'r herwydd, mae'n amhosib i gynrychiolwyr democrataidd yn San Steffan na Chaerdydd ddiwygio neu rwystro cytundebau masnach.

Er bod deddfwriaeth newydd yn mynd drwy broses sy'n cynnwys sawl cam o ymgynghori, craffu, trafod a phleidleisio, mae cytundebau masnach ar hyn o bryd yn cael eu cyd-drafod yn gyfangwbl dan yr Hawl Frenhinol. Gan ddefnyddio ei bwerau uchelfreiniol, mae llywodraeth y DU yn gallu:

- Penderfynu pryd a chyda phwy i ddechrau trafodaethau
- Penderfynu ar ei flaenoriaethau a'i amcanion ei hun
- Cynnal trafodaethau, fel arfer heb fawr ddim tryloywder, a
- Chwblhau a llofnodi'r fargen derfynol

O dan y weithdrefn gyfredol, nid oes angen ymgynghori â'r cyhoedd na sefydliadau cymdeithas sifil, ac nid oes rôl ar gyfer senedd San Steffan nac unrhyw un o'r llywodraethau datganoledig.

Mae llywodraeth y DU yn dadlau bod y pwerau hyn yn ddiangen, oherwydd nad yw'r Bil Masnach ond yn ymdrin â'r hyn y maen nhw'n ei ddisgrifio fel cytundebau 'disodli' ar gyfer y rheiny y mae'r DU yn rhan ohonynt ar hyn o bryd drwy fod yn aelod o'r Undeb Ewropeaidd. Maent yn cymryd yn ganiataol y bydd y cytundebau hyn yn cael eu 'trosglwyddo yn eu cyfanrwydd' i lyfrau statud y DU, heb unrhyw angen am graffu democrataidd.

Yr ydym yn anghytuno'n gryf â'r farn hon. Credwn ei bod yn annhebygol y bydd cytundebau'n cael eu 'trosglwyddo yn eu cyfanrwydd'. Bydd y gwledydd yr ydym yn masnachu â nhw am daro bargaen newydd â marchnad lawer llai na'r un a arwyddodd y cytundeb yn wreiddiol (h.y. yr UE gyfan) - mae rhai eisoes wedi dweud hynny'n gyhoeddus. Ac mae nodiadau esboniadol llywodraeth y DU ei hun i'r Bil Masnach yn dweud: "Bydd cytundebau newydd rhwng y DU a thrydedd wlad sy'n cael eu gweithredu trwy ddefnyddio'r pŵer hwn yn gyfreithiol wahanol i gytundebau rhwng yr UE a thrydedd wlad y maent wedi'u seilio arnynt. Hefyd gall fod angen diwygio testun cytundebau blaenorol yr UE."

² *Araith y Frenhines a rhagwybodaeth gylltiedig, ar achlysur agor y senedd ddydd Mercher 21 Mehefin 2017.* https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/620838/Queens_speech_2017_background_notes.pdf

Ond rydym hefyd yn pryderu bod cytundebau masnach newydd yn cael eu cyd-drafod nawr gan yr Ysgrifennydd Masnach gyda nifer o wledydd eraill (gweler isod). Credwn fod hyn yn ei gwneud hi'n hollbwysig bod mecanweithiau atebolrwydd priodol ar waith nawr os yw'r cyhoedd a'r seneddau'n mynd i allu llywio cyfeiriad Prydain ar ôl Brexit.

Nid ni yw'r unig rai sydd o'r farn hon. Er enghraifft, ysgrifennodd y grŵp lobiö busnes, y Siambr Fasnach Ryngwladol: "Mae'n anghyffredin i grwpiau busnes, undebau, cyrff anllywodraethol ac arbenigwyr byd-eang ymddangos gyda'i gilydd a chytuno ar unrhyw fater, ond mae consensws ar yr angen am ymgysylltiad gwell, mwy cynhwysol a democrataidd."

Rydym yn galw am i'r Bil Masnach gael ei ddiwygio i gynnwys darpariaeth ar gyfer:

- Aseidiadau effaith cynhwysfawr wedi'u cynhyrchu'n annibynnol sy'n cynnwys effeithiau amgylcheddol, hawliau dynol, rhywedd, llafur, cymdeithasol ac economaidd, i'w cynnal a'u cyhoeddi. Mae'n bwysig bod aseidiadau effaith yn cael eu cynnal ar gyfer pob rhan o'r DU a bod gan ACau, ASau a'r cyhoedd fynediad iddynt.
- Hefyd bod amcanion cyd-drafod a mandad y llywodraeth yn cael eu cyhoeddi a bod senedd San Steffan a Chynulliad Cymru yn craffu arnynt cyn i'r cyd-drafodaethau ddechrau. Os yw llywodraeth y DU eisiau newid y mandad hwn wrth i drafodaethau symud ymlaen, yna rhaid iddynt geisio caniatâd pellach.
- Dylid sefydlu cyd-bwyllgor gweinidogol ar fasnach, sy'n cwrdd yn rheolaidd, i gryfhau goruchwyliaeth gweinidogion Cymru o bolisi masnach y DU.
- Yn ystod y trafodaethau, dylai testunau fod yn gyhoeddus oni bai bod rheswm penodol i'w cadw'n gyfrinachol, a dylai pob testun, gan gynnwys rhai cyfrinachol, gael eu gwneud yn hygyrch i wleidyddion etholedig Senedd y DU a Chynulliad Cymru. Dylai pwyllgorau yn Senedd y DU a Chynulliad Cymru gael craffu arnynt cyn belled â bod y cytundeb yn cyffwrdd â materion datganoledig.
- Rhaid i destun terfynol unrhyw gytundeb masnach gael ei drafod yn Senedd y DU a'i gymeradwyo yn San Steffan, gyda chynnig cydsyniad ar gyfer y Cynulliad cyn belled bod y cytundeb yn cyffwrdd â materion datganoledig.

Os na chaiff y Bil Masnach ei ddiwygio yn unol â hynny, yna rydym yn annog Cynulliad Cymru i wrthod ei gydsyniad deddfwriaethol i'r Bil, am y rhesymau a amlinellir uchod.

Enghreifftiau o wledydd eraill

Nid yw cynnwys y llywodraethau datganoledig yn natblygiad, trafodaethau a chraffu ar gytundebau masnach rhyngwladol yn gais radical. Gan edrych ar rai gwledydd eraill sydd â gwahanol systemau datganoledig, mae yna lawer o enghreifftiau o sut mae seneddau rhanbarthol a thaleithiol a'u cynrychiolwyr yn ymwneud â chyd-drafod a chadarnhau cytundebau masnach. Yma yn y DU, efallai na fyddwn yn dewis eu hefelychu'n gyfangwbl, ond maen nhw'n enghreifftiau defnyddiol o sut y gellid gwneud pethau'n wahanol:

- Yng Nghanada, yn ystod trafodaethau ar y cytundeb masnach rhwng yr UE a Chanada (CETA), roedd rôl weithredol gan lywodraeth daleithiol, oedd yn cynnwys: cyfrannu at y mandad ar gyfer y trafodaethau ac enwebu eu cyd-drafodwyr eu hunain fyddai'n bresennol yn ystod y trafodaethau dwyochrog. Byddent hefyd yn gweld yr holl destunau trafod ac yn cyfranogi mewn pwyllgor masnach Canada-gyfan, a oedd yn ymgynnull rhwng cyfarfodydd i osod safbwynt Canada ar gyfer trafodaethau.
- Yng Ngwlad Belg, gwarantir y caiff pob llywodraeth ranbarthol yr hawl i gymeradwyo cytundebau masnach dan erthygl 67 o'r cyfansoddiad ffederal. Rôl llywodraeth Gwlad Belg yw sicrhau consensws rhwng y llywodraethau rhanbarthol, sy'n golygu llawer mwy o rannu gwybodaeth a barn ar bob agwedd o gytundebau masnach rhyngwladol.
- Yn yr Unol Daleithiau, mae llywodraethau'r taleithiau'n bryderus ynglŷn â gallu'r llywodraeth ffederal i danseilio eu cyfreithiau caffael cyhoeddus. Dyna pam mae pum talaith (Maryland, Maine, Rhode Island, Hawaii a Minnesota) wedi pasio deddfwriaeth sy'n creu mecanwaith ffurfiol ar gyfer 'optio i mewn' ar gyfer caffael cyhoeddus mewn cytundebau masnach. Mae hyn yn galw am bleidlais gan senedd y dalaith cyn y gall polisïau pryniant y dalaith fod yn rhwym i gydymffurfio ag unrhyw gytundeb masnach newydd sy'n cael ei ffurfio gan yr Unol Daleithiau.

Mae llywodraeth y DU eisoes yn trafod masnach â llawer o wledydd

Er na chaniateir i Brydain fynd ati'n ffurfiol i lunio cytundebau masnach tan fis Mawrth 2019, mewn gwirionedd mae'r Ysgrifennydd Masnach wedi sefydlu nifer o weithgorau masnachol a thrafodaethau i 'osod sylfaen' ar gyfer cytundebau masnach ôl-Brexit. Gwyddom fod gweithgorau'n bodoli â 21 o wledydd, gan gynnwys yr Unol Daleithiau, gwledydd cydweithrediad y Gwlff (gan gynnwys Saudi Arabia), Twrci, India, Seland Newydd ac Awstralia. Mae masnach hefyd wedi bod yn destun trafodaeth gyda llawer mwy o wledydd, gan gynnwys y Philipines, Kenya a Brasil. Mae'n destun pryder mawr na fu unrhyw ddadl seneddol ynghylch pa wledydd yr ydym am gael cytundebau masnach â nhw, na beth y dylai telerau'r perthnasoedd hynny fod.

Ar hyn o bryd mae'r grwpiau gwaith masnach hyn yn gyfrinachol iawn, a phrin iawn yw unrhyw fanylion sydd ar gael i'r cyhoedd nag ASau am ba mor aml y maent yn cwrdd, pwy sy'n eu mynychu na beth maen nhw'n ei drafod. Weithiau mae'r llywodraeth yn cynnig gwybodaeth yn wirfoddol, ac yn sgil hyn, gwyddom fod grŵp yr UD wedi cwrdd sawl gwaith ac wedi trafod amrywiaeth eang iawn o faterion, gan gynnwys y rhan fwyaf o'r rhai a drafodir yn y papur hwn.

Rydym am gael polisi masnach da - i ni ein hunain, ond hefyd i bobl y gwledydd yr ydym yn siarad â hwy. Mae hyn yn arbennig o wir pan fyddwn yn ymdrin â gwledydd llawer mwy pwerus neu lawer llai pwerus, neu wledydd sydd â hawliau democrataidd cyfyngedig iawn.

Eto ar hyn o bryd, nid oes fframwaith ar gael i sicrhau bod y cytundebau masnach hyn yn bodloni'r safonau y dylem eu disgwyl ganddynt. O'r herwydd, mae risg uchel naill ai bod cytundebau masnach yn cael eu herio gan y cyhoedd, fel y digwyddodd yn achos TTIP yn 2016, neu y bydd ein perthnasoedd masnachu ôl-Brexit yn niweidiol, i ni ac i bobl ledled y byd.

Ar wahân i'r Bil Masnach, nid oes gan y llywodraeth gynlluniau ar gyfer mwy o ddeddfwriaeth yn y dyfodol agos a fyddai'n rhoi i'r senedd, y llywodraethau datganoledig neu'r cyhoedd y pŵer sydd ei angen arnom dros gytundebau masnach yn y dyfodol agos. Serch hynny, mae trafodaethau masnach eisoes ar y gweill - mae angen rhoi gweithdrefnau sylfaenol ar gyfer atebolrwydd a chraffu ar waith nawr.

Ble ydym ni yng Nghymru

Mae Llywodraeth Cymru wedi cynhyrchu adroddiad, Polisi Masnach: y materion i Gymru . Mae'r adroddiad hwn yn gosod rhai egwyddorion pwysig ar gyfer cytundebau masnach yn y dyfodol. Rydym yn annog y Llywodraeth i ddatblygu'r syniadau hyn ymhellach, gan osod cydraddoldeb, cynaladwyedd, hawliau dynol a gwasanaethau cyhoeddus rhagorol wrth wraidd polisi masnach - i ni a'r rheiny yr ydym yn masnachu â hwy. Er mwyn gwneud i hyn ddigwydd, mae angen democratiaeth mewn masnach arnom.

Ym marn Pwyllgor Materion Allanol a Deddfwriaeth Ychwanegol Cynulliad Cenedlaethol Cymru: "Ar hyn o bryd, ni allwn argymhell bod Cynulliad Cenedlaethol Cymru ('y Cynulliad') yn rhoi ei gydsyniad i'r darpariaethau yn y Bil sy'n berthnasol i Gymru." (Mawrth 2018) Rydym yn cefnogi'r safbwynt hwn.

Credwn mai diwygio'r Bil Masnach i sicrhau proses ddemocrataidd a chynhwysol ar gyfer llunio cytundebau masnach rhyngwladol, sy'n cynnwys craffu gan Gynulliad Cymru, yw'r cam cyntaf o ran sicrhau bod Prydain yn chwarae rhan wirioneddol gadarnhaol yn ei threfniadau masnachu ôl-Brexit gyda gwledydd eraill ledled y byd. Heb hynny, ni ddylai'r Bil Masnach ddod yn gyfraith.